

Balíček poslední šance

Alternativou k plánům Fialovy vlády na krocení rozpočtové nezřízenosti jsou jen nesourodé výkřiky. V konsolidačním balíčku se sice nepromítly některé návrhy ekonomů, i tak ale může jít o poslední šanci, jak nebýt zemí, která hospodaří odstrašujícím způsobem.

text Mojmír Hampl

Historie vládních záchran-
ných balíčků je v moderních
českých dějinách poněkud
neradostná. O první se pokusil
v situaci zadýchávající se ekonomiky
a hrozivých schodků zahraničního
obchodu Václav Klaus coby premiér
v roce 1997. Bohužel tato sada opat-
ření již přišla pozdě, pár měsíců po
jejím vyhlášení zasáhla svět asijská
finanční krize. Po dramatickém osla-
bení měny, zhroucení režimu fixního
kurzu a nárůstu základních úroko-
vých sazeb nad dnes nepředstavi-
telných 30 procent se ekonomika
prudce ochladila a zažili jsme první
nefalšovanou recesi v historii samo-
statné České republiky. Do půl roku
byl Klaus mimo Strakovu akademii,
přišla úřednická vláda a přiblížily se
předčasné volby, které k moci poprvé
vynesly Miloše Zemana.

Balíček Petra Nečase v roce 2012
směřující ke stabilizaci domácích
rozpočtů v situaci evropské dluhové
krize a opakovaného chaosu při
záchraně krachujícího Řecka vyvolal
rebelii a rozvrat uvnitř největší vládní
strany. A přinesl jako ten Klausův
i ochlazení ekonomiky, která již tak
byla v recesi.

A dál už to jede jako přes kopírák:
do roka odchod Nečasovy vlády,
příchod úřednického kabinetu
a následně též předčasné volby, které
odstartovaly éru Andreje Babiše ve
vysokých úradech země.

Přes tuto truchlivou historii má
letošní konsolidační balíček Petra
Fialy šanci na jiný osud. A to bez
ohledu na fakt, že i stávající premiér
je předsedou těžké strany jako Nečas
a Klaus, tedy ODS. Fialova snaha
o konsolidaci veřejných rozpočtů sice
také vychází z úcty k elementárním
konzervativním principům finanční
udržitelnosti, ale nepřichází pozdě
jako Klausův balíček; a zadruhé ani
není vynucována či zesilována jakou-
koli akutní vnější krizí. Je domácím
řešením domácího problému, který
se jmenuje rozpočtová nezřízenost.
Ta nadopovala Česko v covidových

časech jako droga a jako u jakékoli
jiné závislosti je obtížné se jí zbavit.

NEBEZPEČÍ VELBLOUDA

Naprosto neplatí, že tato nezřízenost
představuje celoevropský fenomén,
jak někteří tvrdí. Pohled na čísla
prozradí, že země severu Evropy,
s nimiž jsme byli zvyklí se srovnávat
(Švédsko, Dánsko, Nizozemsko), se
z covidových časů již dávno přepnuly
do normálu. Nám se to však nepo-
vedlo a začali jsme k naší smůle
připomínat spíše země jižní osy
eurozóny, jako je Itálie, Francie nebo
Španělsko. Ty jsme sice z hlediska
úrovně bohatství v některých krité-
riích vesměs skoro dohnali nebo
předehnali, ale z hlediska hospoda-
ření byly vždy spíše odstrašujícím
příkladem, ne vzorem. Česko přitom
bylo – a mnohými ještě je – vnímáno
jako fiskálně a finančně spořádaná,
nudná a klidná země severu.

V situaci velmi vysoké inflace,
k níž dávky rozpočtového dopingu
v nedávné minulosti značně přispěly,
tak není velkých pochyb, že zásah do
veřejných rozpočtů je nutný. A v tom
je také třetí rozdíl Fialova balíčku
oproti těm minulým. Na rozdíl od
roku 1997 a zejména roku 2012 se zdá,
že když ne velká, tak alespoň znatelná
většina společnosti si uvědomuje, že
„něco se musí stát“ či že „takto nelze
dál pokračovat“. V situaci nadále plné
zaměstnanosti a zvolna pomíjející

krize energetické toto sdílené uvědomění si reality hraje vládě do karet. Pokud k tomu přičteme fakt, že je ještě možné si zvolit tempo brždění, protože není vynucováno zmíněnými neřiditelnými politickými a ekonomickými okolnostmi mimo kontrolu vlády, existuje významná naděje, že se ho podaří úspěšně realizovat a že bude v celkovém součtu přiměřený hospodářským okolnostem dneška.

Možná je podivné mluvit o „naději“, když přece vláda už balíček zveřejnila. Ale pozor, tady tkví jeho první zádrhel. Zatím jde jen o politickou deklaraci, sadu čísel v powerpointové prezentaci. Bude nutné jej skutečně prosadit. Legislativní text Fialova návrhu upravuje 58 různých zákonů! Je naprosto jasné, že boj o tuto sadu opatření nekončí, ale naopak z hlediska politického provozu teprve začíná. Proto nepůsobí úplně uklidňujícím dojmem, že vláda svým přístupem jako by začala považovat už po pár týdnech balíček za již odehraný míč. Nene, to hlavní teď teprve přijde. Říká se, že kůň se v legislativním procesu – při psaní zákonů a jejich schvalování v parlamentu – snadno změní ve velblouda. A u takto komplexní úpravy, jakou je konsolidační balíček, jsou rizika znetvoření ještě větší.

Ze všech tří skupin odpůrců balíčku, tedy těch, kdo říkají, že brzdí málo, těch, kdo tvrdí, že naopak moc, a těch, kdo nechtějí, aby se dotkl právě jejich zájmové skupiny, je právě ta třetí skupina v legislativním procesu nejmotivovanější a nejnebezpečnější. Od hospodských přes vydavatele novin, přes obce a kraje po zástupce hazardního byznysu či OSVČ. Těm všem něco bere.

Ale v duchu výše řečeného je jeho výhodou, že působí preventivně, včas. A tudíž nemusí brát moc. Míra bolesti se dá kalibrovat a rozložit přiměřeně na většinu populace a bez rdousícího efektu. I proto se zdá, že míra jakéhosi všeobecného odporu vůči němu není úplně osudová. Kdo

ZATÍM TO BYLA JEN POLITICKÁ DEKLARACE, ČÍSLA V POWERPOINTOVÉ PREZENTACI.

---

neměl rád vládu, má další důvod. Kdo neměl rád opozici, těžko kvůli tomuto balíčku změní tábor. Speciálně proto, že v zásadě jiná, kvantitativně srovnatelná alternativa léčení veřejných financí není k dispozici. Existuje buď Fiala, nebo nic. Alternativou je pouze kakofonie návrhů, nesourodé výkřiky, které by stabilitu rozpočtů ještě zhoršily.

Dost komicky tak v tomto ohledu působí nekonzistentní – a i na poměry zdejší ukřičené debaty zjevně přestřelená – kritika balíčku ze strany odborů. Před více než dvěma lety kritizovaly, aniž by tedy hrozily stávkami, zrušení superhrubé mzdy, které vedlo ke zvýšení reálných příjmů zaměstnancům a současně zaseklo do státních financí sekeru v řádu zhruba 100 miliard korun (osobně jsem byl tehdy proti z rozpočtových i měnových důvodů). Pokud jim to tak moc vadilo a vadí, jak mohou dnes burcovat lidi k jakési generální stávce kvůli mírné korekci této sekery, mírnému nárůstu zdanění zavedením nemocenského pojištění zaměstnanců či zvýšením daně z nemovitostí? Boj odborů tak není bojem o balíček, ale pouze o Josefa Středulu, který utrpěl mnoho šrámů při debaklu v prezidentské volbě a neúspěšném svolávání lidí na náměstí. Nemůže si dovolit znovu prohrát nyní, a tudíž musí absurdně přehánět.

Ale celkově to na nějaké velké povstání a všeobecné stávkování přinejmenším na přelomu května a června nevypadalo, což by mohla

být pro vládu vzpruha. Když pro nic jiného, tak proto, že balíček opravdu obsahuje i odvážné věci. Nejen zrušení daňové podpory při placení příspěvků zmíněným odborům, ale i změnu rozpočtového určení daní, která víc přisype státnímu rozpočtu a méně dnes přebytkovým obcím a krajům. A též snížení počtu sazeb DPH a nápravu frivolních daňových úprav, jako je točené pivo či řezané květiny v nejnižší sazbě této daně.

ASPOŇ NĚCO

Řada návrhů ekonomických expertů se v balíčku promítla (snížení nákladů na provoz státu), řada ne (srovnání zdanění tichého vína s jiným alkoholem), řada jen částečně (podpora stavebního spoření se neruší, jen snižuje). Ale aspoň něco. Uznání nadto zaslouží pokus snižovat dotace. A je dobře, že právě v této oblasti by mělo jít dominantně o exekutivní rozhodnutí vlády, bez součinnosti parlamentu.

Pokud se realizace balíčku v tomto rozsahu skutečně podaří, pak v součtu se změnami důchodů to může být jeden z největších reformních návrhů směrem k udržitelnosti veřejných rozpočtů za mnoho posledních let. A s trochou štěstí a při naší tendenci zapomínat to špatné na něj jednou budeme možná vzpomínat jako děti po válce na dávku rybiho tuku. Spolknout se to jednomu nechce, ale zároveň se ví, že pro dobré dlouhodobé zdraví je to nutné.

Pokud se totiž naopak nepodaří, může jít na dlouhou dobu o poslední podobný pokus o odbočku z nastoupené pomalé cesty ze severu na jih Evropy. ●

MOJMÍR HAMPL

Předseda Národní rozpočtové rady - nezávislého orgánu vyhodnocujícího dodržování zákona o rozpočtové odpovědnosti. V letech 2008-2018 viceguvernér ČNB.

